

Kristianstad på egen hand

Vill du veta mer?

Till flera av servärldheterna och besöksmålen i guiden kan du lyssna på en kort berättelse.

Ljudfilerna hittar du på:

www.kristianstad.se/kristianstad_ljud

Kristianstads
kommun

Kristianstad på egen hand!

*Vi startade som danskar år 1614,
Nu är vi svenskar.*

Vi har förändrats genom åren.

*Vi torrlade sjöbotten och fick tomtmark,
förvandlade soptippen till biosfärområde,
trånga bilgator till luftigt*

gågatucentrum,

regementet till en högskola, och

militärstaben till en förskola,

en yllefabrik till ett konferenscentrum,

och en kvarn till ett kontorshotell

- för att nämna något.

Vi kommer att fortsätta förändras.

Det är vi stolta över.

Men det är så här vi ser ut just nu.

Det är vi också stolta över.

*Välkommen på en rundtur med oss i
Kristianstad!*

START – STORA TORG

Enligt den grekiska mytologin flög Ikaros för nära solen, vingarna smälte och han störtade till marken. Palle Pernevis stålskulptur på Stora Torg heter Ikaros **(1)** och har sedan 1966 fungerat som ett varnande finger för politiker och tjänstemän i Rådhuset **(2)** på torgets västra sida. PAX VOBIS (frid vare med er) hälsade kung Kristian IV, och du ser honom själv i en nisch lite högre upp. I Rådhuskvarteret huserar såväl den politiska ledningen för Kristianstads kommun som för Region Skåne.

I söder ligger Frimurarhuset **(3)**. Kung Oscar II invigde och det sägs att den argentinske racerstjärnan Juan Manuel Fangio dansade tango här efter Kristianstads Grand Prix 1955.

I öster ligger det som skulle bli Kristian IV:s slott. Det "bidde" bara en stallbyggnad – och rymmer idag Regionmuseet **(4)**. Det är sammanbyggt med Kristianstads konsthall **(5)**, (fri entré!) i det som var Kungliga Postverkets huvudkontor. Mitt emot fanns Riksbanken – nu pub och restaurang.

Torget norra sida upptas av Stora Krohuset **(6)**. LEGIBUS ET ARMIS (åt lagar och vapen). Huset i empire byggdes 1840-41 och här hölls Wendes Artilleriregemente, som en gång lär ha varit världens största artilleriregemente. Notera sagodjuret lindormen på taket! Kom man tillräckligt nära den fick man magiska krafter...

Vi traskar ut från torget i nordväst, stannar till vid modellen av det gamla

Kristianstad och ser hur fästningsstaden en gång såg ut, innan vi hamnar vid...

... Heliga Trefaldighetskyrkan **(7)**, som kallas Nordens vackraste renässanstempel. Holländska arkitektbröderna van Steenwinkel stod för bygget och kyrkan invigdes 1628. Det sägs att kungen, Kristian IV, steg iland på Allön under en jakttur, behövde vila och somnade under ett träd. I drömmen såg han en stad växa fram. När han vaknade var han övertygad. Här skulle hans egen stad – Kristians Stad – byggas. Precis där kungen tog sin tupplur år 1614 står kyrkan!

Eva Waldemarsson i Kungens stad:

"Hans Fiskares mun står vidöppen, han vågar knappt andas, han väntar på kungsord. – Här, säger kungen, här. Så gör han en paus och armen beskriver en svepande gest – Här ska kyrkan stå. Då faller Hans Fiskare rätt ned på sina knän och gråter."

Vi fortsätter Västra Storgatan framåt och på höger sida har vi några riktigt gamla hus. Det första har varit krog, notera inskriptionen "Måttlig fägnad, lagom krus finnes uti detta hus", nästa är ett av stadens äldsta hus, och i det tredje planerades den första etappen av Gustav III:s revolution i augusti 1772. Kungen stärkte sin makt på politikernas bekostnad och södra Sverige "säkrades" för kungens sak när jägmästaren Johan Christopher Toll tog över och utlyste undantagstillstånd i Kristianstad. Kanonerna rullade fram och tillbaka på kullerstenen, men var enligt uppgift aldrig laddade.

Lars Rosander och Lennart Frick i Det vakande ögat:

"Stadens borgare vaknade upp och fann sig leva efter militärlagar. Post granskades och censurerades, och ingen fick tillträde till staden utan pass, som förstås utfärdades av herr Toll."

Vi är framme vid Norreport **(8)**. Slinker du ut genom porten trampar du kullersten som är gammal militärmark. Kasernerna ritades av Carl Hårleman och här uppmärksammas Wendes insatser under Napoleonkrigen med ett minnesmärke. Rakt fram ser du Vattentornet **(9)**. Det är 53 meter högt, inte särskilt märkvärdigt, men här häckade pilgrimsfalken under en rad år. Bara något kvarter bort bor tornfalkarna sedan länge.

Patrik Olofsson i Kroknäbbarnas tid:

"Ungarna börjar skrika så att det ekar över staden och i samma stund kommer honan in med en stare i klorna. Den unge hanen kastar sig ut. Han flyger ifatt den vuxna fågeln, men han tigger så ivrigt att han missar bytesöverlämningen i luften med följd att bytet faller ned på parkeringen och landar på ett biltak med en duns." Fortsätter du någon kilometer norrut till Näsby hittar du Högskolan Kristianstad och ännu ett minne av Kristianstads militära historia. Regementet I6 blev P6 innan de lades ned. Svänger du istället vänster på Norra Kaserngatan och sedan vänster igen är du på Västra Boulevarden.

Det är bland annat våra Boulevarder som gör att vi kallas Lilla Paris.

Centralstationen **(10)** byggdes 1865. Kristianstad tackade nej till södra stambanan och blev aldrig någon knutpunkt. Ändå kan du åka till Karlskrona, Helsingborg, Ystad, Malmö och utan byte till Kastrup eller Köpenhamn H. I kortfilmen Perrongen av Therese Ahlbeck samsades Loa Falkman och Kristianstad C om huvudrollen.

Bent William Rasmussen i Rolig flugt:

"Jeg gik gennem stationens venteseal, der stadig lignede spisesalen i et tysk jagtslot..."

Mitt emot är Trefaldighetskyrkans framsida och port. Tassa in i stillheten. Föreställ dig hur det gick till när altaret sattes upp 1625. Hitfraktat med pråm från Amsterdam!

Efter kyrkan fortsätter vi promenaden söderut. Förbi rådhuset till korsningen med Nya Boulevarden (som varit kanal!) svänger vi höger, men...

... spana först in hotellet på hörnan, snett över gatan. Det gamla Sparbankshuset **(11)**. Tysk renässans och utsmyckningar som vore det ett slott. Varför bygger vi inte så längre?

Precis över järnvägen, till höger, ligger Barbacka **(12)**. Det är barnens och de ungas kulturhus, med babykafé, experimenterverkstad och replokaler. Strax norr om ser du den väldiga Kvarnen som blivit kontorshotell och restaurang.

Vi går ned till Helge å.
Rakt fram och över gångbron: naturum Vattenriket **(13)**. Det kallas Redet i vassen. Det är Biosfärområdet Vattenrikets centrum och Kristianstads största besöksmål. På naturum finns utställningar, hålls föreläsningar och seminarier om natur och miljö. Härifrån kan man gå Linnérundan över strandängarna som breder ut västerut. När naturum invigdes i november 2010 seglade en havsörn spanande över ceremonin. Nyligen har uttern välkomnats tillbaka i ån. Den blåskimrande kungsfiskaren trivs i den fiskrika Naturumsjön. Naturen har vi mitt i staden.

Vi svänger vänster, söderut i parken.

Tivoliparken var en gång Kommandants- ängen. En sankmark med gräs och några betande kor som var en extra löneförmån för garnisonens kommandant. Idag är det Kristianstadsbornas gröna lunga. Sommarens konserter samlar stadsborna och som mest har över 8 000 personer picknickat tillsammans i parken.

Walter Nilsson i Trädgårdseleven:

"Eva och jag promenerade i Tivoliparken tills jag kände igen varenda anka och svan vi mötte. Vi satt på kaféet vid Lilla Torg tills servitrisen, stående i köksdörren, tittade ut oss. Var vi än stannade för att kyssas och kramas, stördes vi av människor som passerade."

Kristianstads Teater **(14)**, parkens magnifika palats, ritades av Axel Anderberg som var Kristianstadspojke och även har Oscarsteatern och Kungliga Operan i Stockholm på sin cv. Premiärlejonen 1906 fick se Shakespeares En midsommarnattsdröm.

Vill du ta en kortare runda så är det här du tar genvägen tillbaka mot centrum. Över järnvägen och in på Tivoligatan så har du bara två kvarter till Lilla Torg.

Långtraskarna fortsätter promenaden söderut genom parken och längs Helge å, passerar broarna mot Långebro och fortsätter förbi Lastageplatsen som en gång var Kristianstads hamn.

Vi korsar kanalen som hänger ihop med den gamla vallgraven som ringade in Kong Kristians Stad. Ett kvarter bort ligger den gamla Yllefabriken Yllan **(15)**, under första halvan av 1900-talet

stadens största kvinnoarbetsplats.

Birgitta Trotzig i Dykungens dotter:

"Inne i fabriken i de vidsträckta låga skakande salarna med sina täta maskinrader på de oljefläckiga golven var det kvavt, ångigt, fnykigt, filtigt, en dimma av kringvirvlande trådstoff. Ett ogenomträngligt då: man såg läpparna röra sig, men orden måste skrikas." Vi letar oss över järnvägsspåren, hamnar på Kristianstad Södra **(16)** som idag fungerar som järnvägsmuseum. Här ligger också Kristianstad Arena **(17)** som stod klar 2010, lagom till handbolls-VM. Laget i handbollens elitserie, IFK, är så fruktat för sin hemmapublik, att det sägs att gästade lag förlorat i ren avundsjuka.

Nu vänder vi åter in mot centrum. Går längs Västra Storgatan. I korsningen med Blekingevägen har vi en imponerande tegellänga till vänster om oss. Det är delar av CJF Ljunggrens Verkstäder **(18)** som för hundra år sedan byggde lok och vagnar under järnvägens guldålder. Här grodde den svenska arbetarrörelsen.

Bunny Ragnerstam i Vredens Dag:

"Efterhand slutade alltför av smederna hamra, smedhalvorna glömde dra bälgarna och alla glodde storögda på den finkladda, sällan sedda besökaren. Mitt på golvet stannade denne, petade ned glasögonen och tittade på de sotsvarta ansiktena som alla såg likadana ut – det var den fisförnämne kassören Hammarstrand."

Över gatan och du passerar Söderportskolan, det gamla läroverket, där Fritiof Nilsson Piraten tog sin examen efter att ha relegerats i Lund och rymt från skolan i Ystad.

Fyra kvarter rakt fram är vi på Lilla Torg. Ett torg med en gammaldags och livaktig torghandel. Torget ramas in av låg och väl anpassad bebyggelse. Utom möjligen i öster där Framtidens Hus **(19)** och varuhuset, det gamla EPA, sticker ut som påminnelser om en arkitektur på 1960-talet vars motto måtte varit: Skit i traditionerna! Dock ständigt moderniserat och anpassat till dagens handelsstad.

Snedda förbi klockstapeln mot Östra Storgatan **(20)**. I hörnhuset bodde den ukrainske hetmanen Filip Orlik sedan han ställt kosackerna på Karl XII:s sida

vid Poltava. Efter nederlaget fick han en fristad i Kristianstad. Huset är det enda i staden som välsignats av en katolsk präst. Så skedde när minnesstatyn avtäcktes 2011.

Knappt hundra meter längre fram på Östra Storgatan ligger Filmmuseet **(21)**. Här startade AB Svenska Biografteatern som senare blev Svensk Filmindustri, SF. Ateljén där man spelade in långfilmer redan 1909 finns kvar. Filmer visas än.

Nu går vi tillbaka mot Lilla Torg, rundar hörnet till vänster, och kommer till Östra Centrum med landmärket Galleria Boulevard. I södra änden ligger Hästtorget, fast idag är det biogasbussar som trafikerar den brusande hållplatsen. Om du fortsätter rakt österut, över kanalen, till Kanalgratan, har du Kulturkvarteret **(22)** med Stadsbibliotek och Konserthus. Musik i Syd har huvudkontoret här. Vänder du dig helt om har du Nordens första streetplaza för skatere och andra cykelekvilibristar, på andra sidan kanalen.

Traska Kanalgratan norrut förbi Konserthuset och du ser en stor röd byggnad till höger, bakom tingsrätten. Fängelset Kristianstad Centrum **(23)** var ett av landets äldsta cellfängelser. Mest känt är det för att Yngsjömörderskan, Anna Månsdotter, halshöggs på fängelsegården. Den siste fången flyttade ut 2013.

Lasse Strömstedt i fängelse:

"Som kåk var den ett populärt ställe. Personalen var känd för sin relativa hygglighet, maten var mycket bra och det vimlade av justa fritidsaktiviteter... Efter tre veckor rymde jag från Kristianstadsfängelset."

Sväng över kanalen igen. Till vänster landade fiskarna från Åhus och Yngsjö sin fångst en gång i tiden och på 1950-talets stränga vintrar var det pjäxdans på isen. Gå till höger på Östra Boulevarden, förbi äldreboendet Sommarro. Några hundra meter rakt fram hamnar du på Bastion Konungen **(24)**, en rekonstruktion av hur det en gång såg ut i fästningsstaden Kristianstad.

Gå sedan Norra Kaserngatan västerut två kvarter, in på Östra Storgatan, och strax når du Stora Torg igen.

Tack för uppmärksamheten!

Per Erik Tell

